

Irena Pivka, Brane Zorman

GLOBOKA HIŠA

Zvočna zgodba velike stavbe

Zvočni sprehod 16+, 60 min

Zvočno zgodbo *Globoka hiša* doživljamo ob vodenem sprehodu po vnaprej določeni poti, ki povezuje notranjost stavbe Cankarjevega doma z njeno umeščenostjo v neposredno okolico. Zgodba globoke, potopljene stavbe razpira poglede na arhitekturo Edvarda Ravnikarja, njegovih sodelavcev in gradnjo.

Avtorja sta v zvočno zgodbo vključila številne citate in misli arhitektov, pa tudi politikov in kulturnikov, povezanih z gradnjo Cankarjevega doma. Prepletata pa jo poezija in dramatika izbranih umetnikov. Subtilen in pomensko večplasten zvočni sprehod, ki v kontekstu sedanosti orisuje obdobje gradnje in samo arhitekturo stavbe, lahko zavzeto občinstvo obogati z raziskovanjem zapisanih virov in tako dostopa do bolj poglobljenih znanj.

Arhitekt Edvard Ravnikar predstavlja osrednjo osebnost slovenske moderne arhitekture in urbanizma. S svojimi stavbami, projekti, zapisi in pedagoškim delom je usodno zaznamoval prostor, dogodke in prelomnice v slovenski arhitekturi, urbanizmu ter oblikovanju v drugi polovici 20. stoletja.¹

Zvočna zgodba se dotika širšega Ravnikarjevega ustvarjalnega opusa. Od snovanja Trga republike, zelo zahtevnega in dolgotrajnega prostorskega posega, do pedagoškega dela na Šoli za arhitekturo v Ljubljani. V značilno razumevanje mestnega prostora je Ravnikar vključeval številne arhitektke

in arhitekto, študentke in študente, ki so v dialogu s politiko in širšo stroko postavili temelj kakovostnega oblikovanja prostora v modernističnem mediteranskem duhu.

Velikopotezna zamisel prvotne zasnove Trga republike, ki posega globoko v zaledje mesta in spreminja njegov kontekst, se skozi realizacijo zasuka v svoje logično nasprotje. Polagoma se približuje kontekstu sedanjega in ga vključi v svojo notranjo rast. Pravzaprav nastane pomanjšava, v kateri se prejšnje velikopotezne ideje preoblikujejo v labirint prehodov, trgov, stopnišč, spomeniških ureditev, v tkivo sekvenčnih prostorov po merilu pešcev, ki se razraščajo znotraj stavbne strukture. S tem se je izoblikovalo primerno okolje za umestitev Cankarjevega doma kot sodobnega reprezentativnega prostora slovenske državnosti in kulture v osrčju glavnega mesta prihodnje samostojne države (Ravnikarjeva linija)².

Pripoved prepleta spomine in misli namišljene osebe, študentke arhitekture, sodelavke Ravnikarjevega biroja. Orisuje družbeni in arhitekturni okvir snovanja, povod in gradnjo kulturnega centra. To pa je bil tudi čas, ko sta se simbolno srečala Edvard Ravnikar in Ivan Cankar pa tudi Jakob Gallus, Anton Tomaž Linhart, Bojan Štih, Srečko Kosovel, Duša Počkaj, Lili Novy in pozneje Alma Karlin, umetniki, po katerih se imenujejo dvorane. To je bil čas, ko se je resnično srečalo veliko načrtovalcev, pomembnih graditeljic in graditeljev; arhitektk in arhitektov, inženirk in inženirjev, čas, ko so ženske začele množično vstopati na univerzo in graditi samostojne poklicne poti. Cankarjev dom je bil postavljen kot skupno prizadevanje kulturniške, gradbene in politične stroke ter je končna stavba Trga republike, ki ga je načrtovalo več posameznic in posameznikov, skupaj.

² ibid

Bela zgradba iz plemenitega materiala, svetlega kamna, se s formami vključuje v dobro povezano prostorsko skupnost. Ta spominja na številne italijanske trge, ki jih odkrijemo na njem, obenem pa ostaja pri konceptu dosedanje gradnje Trga revolucije kot oblikovanja prostora. Tega objekti samo zakoličujejo, med njimi se namreč prostor širi navzven v vseh smereh. S tem je vizualno zaključeno vse, kar srečamo v okolju obeh trgov. (tehnično poročilo, Edvard Ravnikar)³

Cankarjev dom je globoka hiša. Podobno kot ledena gora je večji del stavbe potopljen pod ravnjo zemlje. Ko danes z južne strani ploščadi vstopimo na Trg republike in zremo proti Alpam ter občutimo preprih med stolpnicama, v resnici hodimo po strehah dvoran potopljenega objekta. Med gradnjo je bilo to največje prizorišče uprizoritvenih umetnosti zgrajeno na temeljih tedaj neprimernih in slabo vzdrževanih kulturnih objektov. Tudi danes je stavba s prostrano dvorano, z največjim in tehnološko izpopolnjenim odrom zagotovo najbolj živ predel predela Trga republike. Cankarjev dom, umeščen med parlamentom in vladno palačo, je tvorno sodeloval pri večjih političnih dogodkih. Kot kulturna ustanova pa je desetletja po odprtju močno zaznamoval produkcijo kulturnih organizacij in umetnikov ter seveda obiskovalcev in opravil ključno vlogo pri procesih širitve in popularizacije umetnosti. V zvočnem sprehodu prisluhnemo potopljeni, globoki hiši, ki razpira zgodbe snovalcev v kontekstu celotne družbe in takratne države.

Z zgodbo *Globoka hiša* želimo novim generacijam približati oblikovanje prostora in njen družbeni okvir tega pomembnega arhitekta. Generacijam pa, ki so doživele veliko gradnjo v mladosti, poznale Plečnikova prizadevanja, ki so se nadaljevala pri njegovem učencu Ravnikarju, izostriti spomin in podčrtati

³ Tehnično poročilo

aktualnost, kot jo le lahko omogoča časovna oddaljenost.

Irena Pivka, udia in scenografka, deluje kot producentka in umetnica na presečišču novomedijske, zvočne in uprizoritvene umetnosti. Svoje umetniško izražanje osredotoča na pripravo in-situ zvočno-pohodnih predstav, za katere pripravi celostno vsebino in prostor izvedbe. Takšna dela z uporabo novih orodij in zvočnih slik s hojo in poslušanjem na novo vzpostavijo prostor in zrcalijo družbeno stvarnost.

Brane Zorman, skladatelj, zvočni, intermedijski umetnik, zvočni manipulator, producent in kurator. Komponira za gledališke, intermedijske, plesne predstave in instalacije. Elektronsko akustične solo skladbe in improvizacije z domačimi in tujimi umetniki izvaja v prostorskem zvoku. V razmerju do zvoka in prostora razvija različne strategije, tehnike, dinamične in interaktivne module, snema in reinterpreterira zvočne krajine ter z uporabo sofisticiranih orodij kreira elektronske in akustične zvočne skulpture. Za skladbo *Duh dreves – Dotik* je v letu 2022 kot prvi slovenski zvočni umetnik prejel glavno nagrado *Palma Ars Acustica* združenja European Broadcast Union.

Irena Pivka in Brane Zorman sta v soavtorstvu realizirala veliko uspešnih zvočnih sprehodov: *VRToglavi VRT*, *Peskovnik*, *VRTpionirk*, *Hodi.TI*, *Hodi Mesto*, *FFF*, *Walking the Perihelion / Aphelion*, ki so bili predstavljeni tako domači kot mednarodni javnosti. Soustanovila sta zavod CONA, v okviru katerega deluje Steklenik, galerija za zvočna dela akustične ekologije in bioakustike.

¹ razstava *Ravnikarjeva linija, Načrtovanje in izgradnja Trga republike ter 40 let od začetka gradnje Cankarjevega doma* besedilo ob razstavi, CD, MOL, FA 2017

Dodatne informacije in rezervacija termina zvočnega sprehoda:
Kristina Jermančič Golc,
kristina.jermancic@cd-cc.si,
01/2417-161

Premiera: **12. september 2023**

Zasnova dela in besedilo: **Irena Pivka**

Zasnova dela in zvočna kompozicija:
Brane Zorman

Glasovna interpretacija: **Nada Vodušek,**
Robert Vrtovšek, Toni Cahunek, Jure
Longika, Nataša Živkovič

Strokovni pregled besedila: **dr. Bogo**
Zupančič, dr. Miloš Kosec

Strokovni pregled tehničnih opisov:
Karmen Klučar

Vodja projekta: **Saša Globačnik**
(Cankarjev dom)

Lektura besedila: **Melita Silič**

Oblikovanje: **Edin Alibešter**
(Cankarjev dom)

Produkcija: **Cankarjev dom,**
september 2023 (ob letu Edvarda
Ravnikarja), zanj Uršula Cetinski,
generalna direktorica

Uporabljen glasba:

On je rekel Sonce, Neca Falk, Deco Žgur,
Dušan Velkaverh, ZKP RTVSLO, 1975

Marjan Kralj, *V nedeljo zvečer* (avizo),
Herb Alpert & The Tijuana Brass: Tijuana
Taxi

Hej Slaveni, himna SFR Jugoslavije, Zbor
in Simfonični orkester RTB,

Od Vardara pa do Triglava, Orkester
Mandolina Ljubljana, Andrej Zupan,
Luka Sila

Ponosni nase, Jani Šalamon, koračnica,
Garda Slovenske vojske, šov program
Musiques funèbres, Primož Ramovž

The Sound of Modernism Music of the
Bauhaus, Overture from Kurt Weill's
Threepenny Opera, performed by Frank
Mauceri, soprano sax, Noah Eckstein
'21, alto sax, Dylan Hayton-Ruffner '20
on tenor sax, and Danny Little '22 on
baritone sax

Zvočni posnetek predstave Scipion
Nasice NSK, *Krst pod Triglavom*, Laibach,
video M. Vipotnik, 1987

Počiva jezero v tihoti, partizanski pevski
zbor, solistka sopranistka Gaja Sorč

Uporabljen poezija:

Lili Novy, *Pred pomladjo*

Srečko Kosovel, *Kons*, *Ekspressionistična*
pesem

Ivan Cankar, *Idealist*

Viri osebna srečanja:

Pogovor Bogo Zupančič in Irena Pivka,
2. april 2023

Viri literatura:

Hommage a Edvard Ravnika, 1995,
France in Marta Ivanšek.

Hočevar, Marjan (et al.). *PROSTOR za*
vse: anketa o Trgu republike. Ljubljana:
Trajekt, zavod za prostorsko kulturo,
2018.

P., G. (2018, 9. julij). *Z newyorško*
razstavo jugoslovanske arhitekture do
potopitve v betonsko utopijo. MMC RTV
Slovenija. <https://shorturl.at/puyCD>

RAVNIKARJEVA LINIJA: načrtovanje
in izgradnja Trga republike ter 40 let od
začetka gradnje Cankarjevega doma
[besedilo ob razstavi]. Ljubljana: CD,
MOL, FA, 2017.

Spletna stran Cankarjev dom, zgodovina.

Žerovc, Beti. (2019). *Javni spomeniki in*
spomeniki, posvečeni prvi svetovni vojni, na
območju Jugoslavije od poznega 19. stoletja
do leta 1941. *Ars & humanitas*, 13(2).
<https://shorturl.at/mSV59>

Savič, Urška (2020, 7. december).
Fascinacija izgubljenega časa [radijska
oddaja]. Radio Študent. <https://shorturl.at/puKRS>

Mrevlje, Neža (2017, 4. maj). *Ženske v*
arhitekturi v preteklosti in danes. *Siol.net*.
<https://shorturl.at/bzT14>

Lesničar Pučko, Tanja (2012, 23.
oktober). Objektivov intervju: Mitja
Rotovnik. *Dnevnik*. <https://www.dnevnik.si/1042502133>

N.Š.K. (2015, 9. julij). *Smrtno nevarni*
nebotičniki: vsi bi jih imeli, le malo pa se
jih zave, kako nevarne vetrove povzročajo.
24.ur.com. <https://shorturl.at/cjQR9>

Dolenec, Metka (2007). *Šolanje*
slovenskih oblikovalcev in Ravnika
rejeva "B smer". Zbornik za umetnostno
zgodovino (Nova vrsta), 43(43). <https://shorturl.at/pvAHO>

Zupančič, Bogo (ur.). *Smer B: reforma*
oblikovanja [razstavn katalog]. Ljubljana,
MAO, 2012.

Pivka, Irena in Zorman, Brane. *Vrt*
pionirk [posnetek glasu Renato Horvat].
Ljubljana: Cona, 2021.

Ustanovitelj in glavni sofinancer
kulturno-umetniškega programa
Cankarjevega doma je

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

ZVOČNA
ZGODBA
O VELIKI
STAVBI

GLOBOKA
HIŠA

»Estetika javne kulturne zgradbe vedno
nosi s seboj posebne obveznosti do
obiskovalca, do njegovega čutenja in
razpoloženja.«

Edvard Ravnika v tehničnem poročilu
Cankarjevega doma

 cankarjev dom